

Boek(en)ziekte: enkele citaten in chronologische orde

Johan de Brune, *Emblemata of zinne-werck* (Amsterdam, Jan Evertsen Kloppenburch, 1624) p 249

't En baet niet, lieve man, 't en zal u niet vercloucken,
Dat ghy zijt deur en deur voo-zien met schoone boucken,
Die uyt de Druckery van Aldus of Plantijn,
Of Robbert Stephanus ghekommen mochten zijn.
'T is zieckte, gantsch ghelijck der zotten van de bloemen,
Der ghener die bestaen op zulck een grond te roemen.
Hy ist die vol van hôp', en nutte vruchten leeft,
Die niet zijn kass', maer hoofd vol schone boucken heeft.

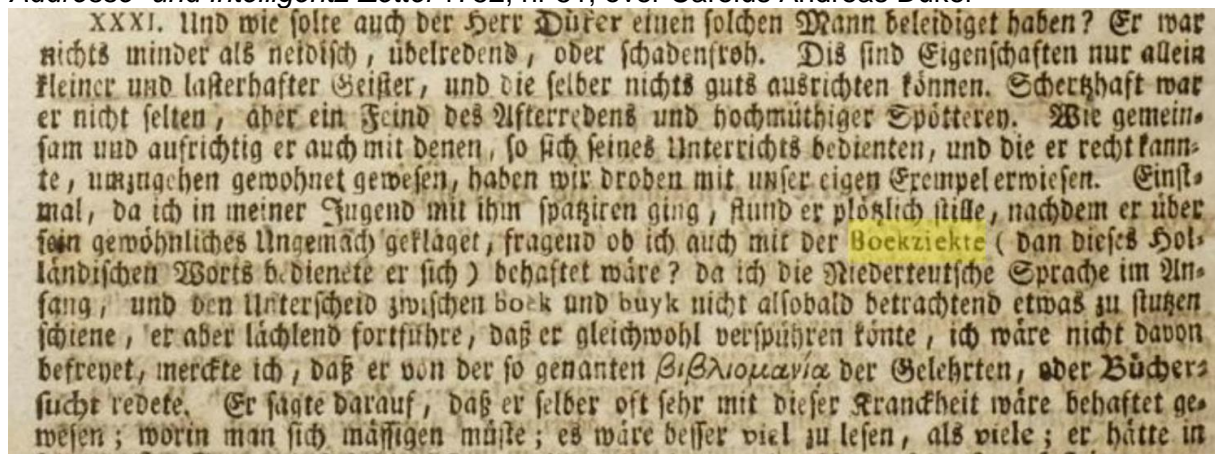
Deze **bouck-zieckte** placht zeer ghemeyn en besmettelick te wezen: elck een ghingh swangher van deze zotheyd: het scheen dat hier door berghen baren zouden, daer nauwelickx een belacchelick muysken voor den dagh ghekommen is. Zulcke menschen werden zoetelick van Avsonio belacchen in zijn puntichten. Dit zijn zijn woorden:

Emptis quod libris tibi bibliotheca referta est,
Doctum & Grammaticum te Philomuse putas.
Hoc genere & chordas & plectra & barbita conde:
Hoc die mercator, cras citharoedus eris.

Laet ons de Duytschen niet benijden: want 't is voor haer dat wy schrijven. Dit is de meeninghe:

Om dat uw kas is vol van op-ghekochte boucken,
Ghy meynt, vriend, dat ghy zijt noyt geen geleerder man.
Zoo meught ghy allezins veel snare-tuygh gaen zoucken:
Ghy zult nu koop-man zijn, die merghen spelen kan.

Wochentliche Duisburgische auf das Interesse der Commerciën, der Clevischen, Geldrischen, Möers- und Märckischen, auch umliegenden Landes Orten, eingerichtete Adresse- und Intelligenz-Zettel 1752, nr 51; over Carolus Andreas Duker

XXXI. Und wie solte auch der Herr Duker einen solchen Mann beleidiget haben? Er war nichts minder als neidisch, übelredend, oder schadenstroh. Dis sind Eigenschaften nur allein Kleiner und laufferhafter Geister, und die selber nichts guts ausrichten können. Scherzhafft war er nicht selten, aber ein Feind des Afferredens und hochmüthiger Spötteren. Wie gemein- sam und aufrichtig er auch mit denen, so sich seines Unterrichts bedienten, und die er recht kante, umzugehen gewohnet gewesen, haben wir droben mit unser eigen Exempel erwiesen. Einst- mal, da ich in meiner Jugend mit ihm spaziren ging, fund er plötzlich stille, nachdem er über sein gewöhnliches Ungemach geklaget, fragend ob ich auch mit der **Boekziekte** (dan dieses Hol- ländischen Worts bedienete er sich) behaftet wäre? da ich die Niederdeutsche Sprache im An- fang, und den Unterschied zwischen boek und buyk nicht alsobald betrachtend etwas zu sagen schiene, er aber lächelnd fortführe, daß er gleichwohl verspühren könnte, ich wäre nicht davon befreyet, merckte ich, daß er von der so genannten *βιβλιomania* der Gelehrten, oder Bücher- sucht redete. Er sagte darauf, daß er selber oft sehr mit dieser Krankheit wäre behaftet ge- wesen; worin man sich mäßigen müste; es wäre besser viel zu lesen, als viele; er hätte in

God, de kassier der armen, of de geloofsbank. Behelzende een verhaal van de veelvuldige uitredingen der goddelijke voorzienigheid, welke op onderscheidene tijden den schrijver zijn geschonken. In het Engelsch beschreven door den Godzaligen W. Huntington. Vertaald door H.J. Budding (Leiden, J.J. Groen & Zoon, 1850) p 114-116

Bij tijden had ik groote begeerte, om oude schrijvers en schriftuitleggers te lezen, ten einde eens te zien, in hoe ver mijn oordeel over sommige bijzondere bijbelteksten met het hunne overeenkwam. Indien ik dus hoorde, dat een of ander boek uitgekomen was, kreeg ik lust en begeerte, om het te bezitten; inzonderheid wanneer de schrijver rechtzinnig was. Deze **boekenziekte**, die gedurig wederkeerde, beroofde mijn zak meer dan eens van een guinje, welke ik op verschillende wijze had kunnen gebruiken.

M.F.A.G. Campbell, *Levensbericht van Johannes Willem Holtrop* (Den Haag, Martinus Nijhoff, 1870) p 6

Het volgend uittreksel uit een brief, gedagteekend 12 December 1826, en door den bekenden hoogleeraar in de godgeleerdheid J.A. Lotze gericht tot mevrouw Holtrop te 's Gravenhage, geeft ons eene uitmuntende gelegenheid om een blik te slaan in het karakter van Johannes Willem en maakt ons met zijne neigingen en werkzaamheden op twintigjarigen leeftijd bekend: 'Met Jan gaat het tamelijk wel; beter zou het gaan als hij meer geloof gaf aan goeden raad. Hij heeft het zwak om veel om te halen, veel boeken te bezitten en zich rondsom dezelve als te begraven. Ik zeg het hem dikwijls, Gij handelt verkeerd; die goed wil studeeren moet weinige maar goede boeken raadplegen; haal dus zooveel niet om; maar hij heeft eene **boekenziekte**, Bibliomania, die altijd hoogst nadeelig is. Hierbij komt eene zekere ongestadigheid, die hem van het een tot het ander doet overgaan, en voor hij het begonnene heeft afgedaan, heeft hij twee en driemaal iets anders bij de hand genomen. Als hij dat euvel eens te boven was zou hij meer vorderen dan hij nu doen kan.

[Frans Maurits Jaeger], *Letterkundige Hommels. Oorspronkelijk blijspel door Maurits Smit* (Almelo, W. Hilarius Wz., 1891).

In het huisgezin van de heer Van Beveren treden twee 'letterkundige hommels' op: de vader van het gezin, vroeger koopman, nu de onbeholpen redacteur van het tijdschrift 'De Toekomst', en zijn oudste dochter Betsy, 'behept met de **boekenziekte**'.

Monique Leyenaar, Jantine Oldersma & Kees Niemöller, *De hoogste tijd: een eeuw vrouwenkiesrecht* (Amsterdam, Athenaeum, 2018)

Mejonkvrouwe L.S. Hania van Weidum legt in 1922 uit wat een echte christenvrouw is: "Zij begrijpt, dat nieuwe tijden nieuwe plichten eischen. Zij denkt er steeds aan, zich te ontwikkelen, niet door boekengeleerdheid, want God behoeft iedere vrouw voor de **boekenziekte!**"

In een brief aan Jan Greshoff (21 april 1933) heeft Edgar du Perron het over zijn **'boekenziekte'**; *Brieven IV* (Amsterdam, G.A. van Oorschoot, 1977)

Julien Weverbergh, *Weverbergh '30-'70: herinneringen van een letterkundig omnivoor* (Utrecht, Arbeiderspers, 2005)

Boeken en **boekenziekte** blijken zowaar een familiezaak. Je geneest er zo hondsmoeilijk van als van drankzucht.